

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ.: 210 92 11 200-10, Fax: 210 92 33 977, www.iobe.gr
11 Tsami Karatassou, 117 42 Athens, Greece, Tel.: +30 210-9211 200-10, Fax: +30210-9233 977

Αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής Φαρμακευτικής Βιομηχανίας

Φεβρουάριος 2013

Επιτελική Σύνοψη

Στις αρχές του 2013 η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη καμπή. Μετά από πέντε χρόνια υφεσιακής τροχιάς και με την ύφεση να εκτιμάται σε επίπεδα άνω του 4,5% για το 2013, η χώρα θα έχει απολέσει πάνω από το 23% του εθνικού προϊόντος από το 2008. Η προσχώρηση στο μηχανισμό στήριξης της ΕΕ και η υιοθέτηση ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής πολιτικής με κυρίαρχο στόχο την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και τη βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών αποτελούν μια μοναδική πρόκληση όχι μόνο για την ελληνική οικονομία αλλά και την κοινωνία που σε εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες που συνθέτουν κυρίως η υποχώρηση της απασχόλησης και δευτερευόντως της εγχώριας ζήτησης και της ιδιωτικής κατανάλωσης, καλείται να εφαρμόσει και να αφομοιώσει σημαντικές δομικές αλλαγές σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η ανάγκη επίτευξης ισορροπίας μεταξύ αφενός του δημοσιονομικού οφέλους και αφετέρου του σημαντικού κοινωνικού κόστους προσδίδουν στην όλη προσπάθεια ένα δυναμικό χαρακτήρα υπό την έννοια της συνεχούς και σε όλα τα επίπεδα διαπραγμάτευσης με τους πιστωτές μας αναφορικά με τους όρους και το περιεχόμενο των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Παράλληλα όμως με τη διαδικασία της δημοσιονομικής προσαρμογής και της απαραίτητης μακροοικονομικής διαχείρισής της, ανοικτό παραμένει το ζήτημα της αναπτυξιακής στρατηγικής της «επόμενης ημέρας» και της αναζωογόνησης του παραγωγικού ιστού της οικονομίας, μια προτεραιότητα η οποία στην τρέχουσα συζήτηση αποδελτιώνεται συνήθως με τον όρο «*νέο αναπτυξιακό πρότυπο*», βασικά χαρακτηριστικά του οποίου είναι η εξωστρέφεια, η καινοτομία και έμφαση σε κλάδους όπου η χώρα συγκεντρώνει στρατηγικά πλεονεκτήματα.

Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο στοχεύει στη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας, μέσω της ρεαλιστικής αποτίμησης της θέσης ελληνικής οικονομίας στο παγκόσμιο οικονομικό καταμερισμό και συνεπακόλουθα της μεταστροφής της οικονομικής δραστηριότητας από κλάδους μη διεθνώς ανταγωνιστικούς σε κλάδους προϊόντων / υπηρεσιών με διεθνώς ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Άλλωστε η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε συνδυασμό με την εξειδίκευση σε τομείς όπου εντοπίζονται συγκριτικά πλεονεκτήματα φαίνεται πως αποτελεί τη μόνη λύση στο ολοένα και πιο επιτακτικό πρόβλημα της οικονομικής βιωσιμότητας, όχι μόνο στην περίπτωση της χώρας μας και υπό το πρίσμα της εξαιρετικά δυσμενούς κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η εθνική οικονομία αλλά και στο πλαίσιο της γενικότερης παγκοσμιοποιημένης οικονομίας

και των έντονων πιέσεων από τις νέες αναδυόμενες οικονομίες που γνωρίζουν ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης (Κίνα, Ινδία, Ρωσία κλπ.).

Ένας από τους τομείς της οικονομίας στους οποίους εντοπίζονται στρατηγικά πλεονεκτήματα είτε με την έννοια των ώριμων δυνατοτήτων είτε με τη έννοια της ευνοϊκής συγκυρίας και των εν δυνάμει αναπτυξιακών προοπτικών, είναι αυτός της φαρμακευτικής βιομηχανίας και συγκεκριμένα ο κλάδος της παραγωγής φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων για ιατρικούς σκοπούς. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί η άμεση συνάρτηση του συγκεκριμένου κλάδου με την εφαρμοζόμενη φαρμακευτική αλλά και ασφαλιστική πολιτική, δεδομένης της ιδιαίτερης φύσης του φαρμάκου ως αγαθού με ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Ειδικότερα σε ότι αφορά στην τρέχουσα συγκυρία, είναι προφανές ότι ο κλάδος του φαρμάκου συνδέεται στενά με τη διαδικασία της δημοσιονομικής προσαρμογής, καθώς οι δαπάνες υγείας έχουν επισημανθεί ως ένα πεδίο σημαντικών εξοικονομήσεων ή/και περικοπών.

Ο απτός χαρακτήρας των φαρμακευτικών προϊόντων, το αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς με διατάξεις που καθορίζουν αναλυτικά την παραγωγή, την αδειοδότηση, τη τιμολόγηση, τη διάθεση και την αποζημίωση των φαρμακευτικών προϊόντων καθώς και το γεγονός της σχετικής ευχέρειας στην αποτύπωση της φαρμακευτικής δαπάνης –σε αντίθεση με τις υπόλοιπες δαπάνες υγείας- έχουν οδηγήσει σε αυξημένες πιέσεις στο συγκεκριμένο κλάδο, μέσω αυστηρών και χρονοδιαγεγραμμένων στόχων περιστολής της φαρμακευτικής δαπάνης.

Η παρούσα μελέτη αναδεικνύει τη σημασία του κλάδου της παραγωγής φαρμάκων και της προστιθέμενης αξίας του στην εθνική οικονομία μέσω της ποσοτικής αποτίμησης της συμβολής του σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής, βιομηχανικής παραγωγής, απασχόλησης, εξωτερικού εμπορίου, καινοτομίας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Η εξωστρέφεια του κλάδου αξιολογείται βάσει κριτηρίων ανταγωνιστικότητας ενώ η άμεση, έμμεση και η προκαλούμενη επίδραση του κλάδου στην ελληνική οικονομία, σε όρους ΑΕΠ, απασχόλησης και ανταγωνιστικότητας αποτιμάται μέσω της χρήσης ενός υποδείγματος εισροών – εκροών. Συνοπτικά, η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Η συμβολή του κλάδου στην εγχώρια μεταποιητική δραστηριότητα ακολούθησε αυξητική πορεία την προηγούμενη δεκαετία φτάνοντας το 2010 το 10% της συνολικής μεταποιητικής παραγωγής. Το ποσοστό αυτό είναι το 3^ο υψηλότερο στην Ε.Ε. έπειτα από το αντίστοιχο της Σλοβενίας και της Δανίας.

- Σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους της εγχώριας Μεταποίησης, ο κλάδος παραγωγής φαρμάκου την περίοδο 2000-2010 παρουσίασε την υψηλότερη μέση ετήσια αύξηση ως προς την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία. Η αύξηση αυτή είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των αντίστοιχων κλάδων στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- Την περίοδο 2000-2011 η παραγωγή του κλάδου σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση μεταξύ των υπόλοιπων κλάδων της εγχώριας Μεταποίησης. Η αύξηση αυτή είναι επίσης η μεγαλύτερη μεταξύ των αντίστοιχων κλάδων των χωρών της Ε.Ε. για την περίοδο 2000-2011.
- Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων κατέχουν το 4^ο μεγαλύτερο μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών της ελληνικής Μεταποίησης, ενώ ο κλάδος εμφανίζει γενικά υψηλή ανταγωνιστικότητα.
- Η συμβολή του κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας εκτιμάται στα €2,8 δισ. Με βάση τους εκτιμώμενους πολλαπλασιαστές υπολογίζεται ότι για κάθε €1.000 που δαπανώνται για την αγορά φαρμάκων που παράγονται στην Ελλάδα, το ΑΕΠ της χώρας ενισχύεται κατά €3.420.
- Εμπόριο, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Μεταποίηση και Τράπεζες επωφελούνται σε σημαντικό βαθμό από την ανάπτυξη της εγχώριας φαρμακοβιομηχανίας, καθώς παρέχουν εισροές σημαντικού ύψους για την παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων.
- Η άμεση απασχόληση στον κλάδο εκτιμάται σε 10,8 χιλιάδες θέσεις εργασίας. Ωστόσο, εμμέσως υποστηρίζονται περίπου 13,4 χιλ. θέσεις σε κλάδους που συμμετέχουν με εισροές την παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων, ενώ άλλες περίπου 29 χιλ. θέσεις εργασίας προκύπτουν ως αποτέλεσμα της καταναλωτικής δαπάνης από τους καταβαλλόμενους μισθούς. Έτσι, η συνολική επίδραση στην απασχόληση από τη δραστηριότητα του κλάδου εκτιμάται σε 53,1 χιλ. θέσεις εργασίας.

Από τα παραπάνω γίνεται προφανές ότι η ελληνική παραγωγική φαρμακευτική βιομηχανία διαθέτει χαρακτηριστικά δυναμικού κλάδου για την ελληνική οικονομία και θα μπορούσε να συνεισφέρει στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας. Προφανώς οι περιορισμοί της κοινής ευρωπαϊκής αγοράς στην κατεύθυνση της προάσπισης της αρχής του ελεύθερου εμπορίου και του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε., δεν επιτρέπουν κανενός είδους διακριτικής μεταχείρισης των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων ή την επιβολή κάποιας μορφής «εθνικών» περιορισμών σε ανταγωνιστικά προϊόντα, καθώς αυτό θα συνιστούσε παραβίαση του ευρωπαϊκού νομικού κεκτημένου. Εξάλλου θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι εθνικές πολιτικές για την υγεία και την κοινωνική φροντίδα

αναπτύσσονται εντός των πλαισίων της υπερεθνικής/ευρωπαϊκής κατεύθυνσης σύμφωνα με την οποία γνώμονα και κεντρικό ζητούμενο αποτελεί η διασφάλιση της (ισότιμης) πρόσβασης των ασθενών στις υπηρεσίες υγείας. Από την άλλη πλευρά όμως, η αναγνώριση της συμβολής του κλάδου στην εθνική οικονομία, η υιοθέτηση ενός πλέγματος μέτρων και πολιτικών ενίσχυσης της αναπτυξιακής προοπτικής, κατευθυνόμενου κυρίως στη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος, στη μείωση της γραφειοκρατίας, στην εφαρμογή ενός συστήματος προοδευτικών φορολογικών απαλλαγών αναλόγως των εγχώριων επενδύσεων καθώς και στην ενίσχυση του εξαγωγικού εμπορίου, συνιστά έναν θεσμικά δόκιμο, πολιτικά εφικτό και πρακτικά αποτελεσματικό τρόπο ενίσχυσης της βιωσιμότητας της ελληνικής φαρμακευτικής παραγωγής.

Με βάση τα παραπάνω, η τρέχουσα συζήτηση για τον καθορισμό του κατάλληλου μίγματος μέτρων φαρμακευτικής πολιτικής προκειμένου να εξυπηρετηθούν ισόρροπα οι στόχοι της προστασίας της Δημόσιας υγείας, της πρόσβασης των ασθενών στις φαρμακοθεραπείες, αλλά και της ανάπτυξης του εγχώριου παραγωγικού ιστού συντελείται στο ιδιαίτερα ασφυκτικό πλαίσιο της τρέχουσας δημοσιονομικής πολιτικής και της προσπάθειας ελέγχου της φαρμακευτικής δαπάνης.

Σημειώνεται ότι η συζήτηση αυτή λαμβάνει τεράστια έκταση όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη διάσταση λαμβάνει η πολιτική «γενοσήμων», με άλλα λόγια η διαχείριση αφενός των δυνατοτήτων εξοικονόμησης και ελέγχου του κόστους της φαρμακευτικής φροντίδας και αφετέρου των αναπτυξιακών ευκαιριών που σηματοδοτεί η λήξη του χρόνου προστασίας της ευρεσιτεχνίας των πρωτότυπων φαρμάκων και η κυκλοφορία γενοσήμων φαρμάκων.

Παρόλο που το θέμα της επιλογής των μέτρων και των μέσων επίτευξής των στόχων της πολιτικής γενοσήμων διαφοροποιούνται σε εθνικό επίπεδο, η βασική κατεύθυνση αφορά στον εξορθολογισμό της δαπάνης και στην παραγωγή εξοικονομήσεων μέσω της αυξημένης χρήσης των οικονομικότερων γενοσήμων φαρμάκων, πάντα σε πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας των διαθέσιμων θεραπειών. Η πολιτική γενοσήμων συνιστά μια μεγάλη πρόκληση για το σύνολο των κρατών-μελών της Ε.Ε, εντούτοις η τελική διαμόρφωσή της στο πλαίσιο των εθνικών πολιτικών συναρτάται τόσο με την επάρκεια των διοικητικών μηχανισμών εφαρμογής και παρακολούθησης, όσο και με το σχετικό μέγεθος της εκάστοτε αγοράς καθώς και από το ύψος των προϋπολογισμών υγείας. Σε κάθε περίπτωση, ενδεικτική των γενικότερων τάσεων σε επίπεδο Ε.Ε., αποτελεί η πρόσφατη έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία υπογραμμίζεται η ανάγκη ενίσχυσης των κίνητρων για την μείωση του κόστους ανάπτυξης και διάθεσης των γενοσήμων φαρμάκων, με τον

παράλληλο καθορισμό ασφαλιστικών τιμών σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους μέλους.

Η πολιτική γενοσήμων στην Ελλάδα, όπως και το σύνολο της φαρμακευτικής πολιτικής, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αποσπασματική, με έμφαση στην επίλυση άμεσων και πιεστικών θεσμικών ή – πρωτίστως – δημοσιοοικονομικών εκκρεμοτήτων στην κατεύθυνση της μείωσης της φαρμακευτικής δαπάνης. Μέχρι σήμερα η προσπάθεια αυτή συντελείται κυρίως μέσω του ελέγχου των τιμών. Εντούτοις, η τρέχουσα πολιτική γενοσήμων όπως αυτή προκύπτει από το πλαίσιο των μνημονιακών υποχρεώσεων της χώρας χαρακτηρίζεται από τη σωρευτική και συχνά αναποτελεσματική εισαγωγή του συνόλου των μέτρων και πρακτικών της πολιτικής γενοσήμων που εφαρμόζονται επιλεκτικά σε άλλες χώρες, σε μια προσπάθεια μεγιστοποίησης του αποτελέσματος της προσπάθειας περιστολής της φαρμακευτικής δαπάνης.

Υπό το πρίσμα αυτό, μέτρα ο έλεγχος των τιμών των γενοσήμων, εφόσον δεν συνοδεύεται από ανάλογα εργαλεία εξορθολογισμού και τυποποίησης/ ομογενοποίησης /κατεύθυνσης της συνταγογραφικής συμπεριφοράς μέσω συνταγογραφικών πρωτοκόλλων και οδηγιών συνταγογράφησης, μπορούν μεν βραχυπρόθεσμα να συνεπάγονται κάποια περιστολή της φαρμακευτικής δαπάνης, τελικά όμως μπορούν να επιφέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα: άμβλυνση του ανταγωνισμού των τιμών, υψηλότερα εμπόδια εισόδου νέου προϊόντος (γενοσήμου) και άρα δημιουργία ολιγοπωλίου, ακόμα και αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης εφόσον γίνει μετατόπιση της συνταγογράφησης σε ακριβότερες θεραπείες. Επομένως τελικά ενδεχομένως να δημιουργούνται μη βιώσιμες συνθήκες για την επιβίωση και την ανάπτυξη μιας υγιούς αγοράς γενοσήμων.

Τα γενόσημα φάρμακα στην Ελλάδα τιμολογούνται ως ποσοστό της τιμής του πρωτοτύπου αναφοράς, ήτοι στο 40% της τιμής του πρωτοτύπου, όταν βρισκόταν σε καθεστώς προστασίας της πατέντας. Επιπλέον, προβλέπεται η εφαρμογή δυναμικής τιμολόγησης σύμφωνα με την οποία η τιμή των νέων γενοσήμων βαίνει μειούμενη ανάλογα με τον αριθμό των γενοσήμων που ήδη κυκλοφορούν στην ίδια θεραπευτική κατηγορία. Θα πρέπει εντούτοις να σημειωθεί το γεγονός του πολύ χαμηλού σημείου εκκίνησης της τιμολόγησης των γενοσήμων, δεδομένου ότι τα πρωτότυπα φάρμακα (οι τιμές των οποίων εν πολλοίς καθορίζουν αυτές των γενοσήμων) τιμολογούνται με το μέσο όρο των τριών χαμηλότερων τιμών μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Ακόμα, η επιβολή ενός συστήματος δύο υποχρεωτικών επιστροφών (rebate), μειώνει περαιτέρω τις πραγματικές τιμές των φαρμακευτικών προϊόντων σε ποσοστό που κυμαίνεται από -9% έως και -17%, ενώ παράλληλα ο στόχος της δαπάνης διασφαλίζεται μέσω ενός συστήματος αυτόματων

επιστροφών (clawback) από τους προμηθευτές προς τα Ταμεία στην περίπτωση υπέρβασης των τιθέμενων στόχων.

Σε ότι αφορά στο θέμα του ελέγχου του όγκου της κατανάλωσης φαρμακευτικών σκευασμάτων και της προώθησης της χρήσης των γενοσήμων, καταγράφονται μάλλον ήπια αποτελέσματα. Αυτό είναι μάλλον αναμενόμενο λόγω της γενικότερα καθυστέρησης στην εμφάνιση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που απευθύνονται στην πλευρά της ζήτησης καθώς συνδέεται με θέματα όπως η αλλαγή της συνταγογραφικής και καταναλωτικής κουλτούρας μέσω συστημάτων κινήτρων για την προτίμηση των φθηνότερων γενόσημων εναλλακτικών, και της καλλιέργειας κλίματος εμπιστοσύνης στα οικονομικότερα γενόσημα προϊόντα. Στην συγκεκριμένη ομπρέλα μέτρων εντάσσονται ο επανακαθορισμός του ποσοστού συνασφάλισης (ιδιωτικής συμμετοχής) με στόχο την ενίσχυση της προτίμησης των οικονομικότερων επιλογών, καθώς και η αποζημίωση των επαγγελματιών υγείας στη βάση κλειστών προϋπολογισμών φαρμακευτικής δαπάνης. Ο έλεγχος του όγκου είναι εφικτός μέσω της πλατφόρμας της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, εργαλείο το οποίο παρέχει τα εχέγγυα που οδηγούν στον εξορθολογισμό της δαπάνης, με την εισαγωγή κατευθυντηρίων οδηγιών συνταγογράφησης και κλινικών πρωτοκόλλων να αποτελεί την σημαντική εξέλιξη για τη φαρμακευτική πολιτική.

Από τα μέχρι σήμερα εξαγγελθέντα μέτρα ξεχωρίζει αυτό της υποχρεωτικής συνταγογράφησης με βάση τη δραστική ουσία σε συνδυασμό με την επίσης υποχρεωτική υποκατάσταση με το φθηνότερο διαθέσιμο γενόσημο σε επίπεδο φαρμακείου. Το μέτρο αυτό δεν μπορεί να αξιολογηθεί ακόμα, ωστόσο είναι γεγονός ότι θα πιέσει την εγχώρια παραγωγή επώνυμων γενοσήμων –και κατά συνέπεια και την ελληνική φαρμακοβιομηχανία -, αλλά και τα εκτός πατέντας πρωτότυπα ενισχύοντας την τάση υποκατάστασης με me-too προϊόντα που προστατεύονται από πατέντα και είναι σημαντικά ακριβότερα.

Τα παραπάνω συνιστούν τελικά τις επιλογές και τα διλήμματα που αντιμετωπίζει η πολιτική γενοσήμων στη χώρα μας σε συνδυασμό με τις τρέχουσες δεσμεύσεις που προκύπτουν από τις μνημονιακές υποχρεώσεις. Εντούτοις θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πραγματικότητα της ad hoc εφαρμογής (ή εξαγγελίας εφαρμογής) μιας σειράς μέτρων και πρακτικών με στόχο την επίτευξη επίσης ad hoc στόχων, οι οποίοι δεν έχουν δομηθεί σε μια λογική αλληλουχία προαπαιτούμενων και διάδοχων πράξεων καθιστά εξαιρετικά αμφίβολη, αν όχι άτοπη, τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους στα ιδιαίτερα στενά περιθώρια προσαρμογής της χώρας.

Βασική προϋπόθεση για την επιβίωση και τη βιώσιμη ανάπτυξη της εθνικής φαρμακευτικής βιομηχανίας είναι η σταθερότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, άρα ένα απλό και εφαρμόσιμο πλαίσιο πολιτικής φαρμάκου (τιμολόγηση, διανομή και αποζημίωση). Παράλληλα, από την ελληνική φαρμακοβιομηχανία θα πρέπει να γίνει κατανοητό το νέο μακρο-περιβάλλον και η ανάγκη μεγιστοποίησης των συνεργιών με τους άλλους τομείς της υγείας, αλλά και νέους συμπληρωματικούς τομείς, μια προϋπόθεση η οποία επιτρέπει τον επιχειρηματικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη επενδυτικής πρωτοβουλίας.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι ακόλουθες πολιτικές προτεραιότητες, οι οποίες και αναλύονται περαιτέρω στη μελέτη:

Πολιτική προτεραιότητα 1: Λειτουργική αναβάθμιση του ΕΟΦ.

Πολιτική προτεραιότητα 2: Επίσημη, διαφανής καταγραφή της φαρμακευτικής δαπάνης.

Πολιτική προτεραιότητα 3: Διευθέτηση των υφιστάμενων χρεών των νοσοκομείων και του ΕΟΠΥΥ.

Πολιτική προτεραιότητα 4: Ενίσχυση της έρευνας με στόχο τη συστηματική προαγωγή της καινοτομίας.

Πολιτική προτεραιότητα 5: Ενίσχυση της εξωστρέφειας των ελληνικών φαρμακοβιομηχανιών, μέσω της διευκόλυνσης των σχετικών διαδικασιών.

Πολιτική προτεραιότητα 6: Προώθηση των κλινικών ερευνών μέσω της απλοποίησης του θεσμικού πλαισίου, ώστε η χώρα να προσελκύσει δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη νέων μορίων, ο επανασχεδιασμός φαρμάκων αξιοποιώντας τη σχετική τεχνογνωσία.

Πολιτική προτεραιότητα 7: Ενίσχυση δράσεων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης ως εργαλείο εξορθολογισμού του όγκου και διασφάλιση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών και διασύνδεση με διαγνωστικά και θεραπευτικά πρωτόκολλα.